

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 59
www.elinwagner.se

December 2009
ISSN 1103-4165

Elin Wägners väckarklocka till Carl Bildt

20 oktober överlämnade Kvinna till Kvinna årets väckarklocka till utrikesminister Carl Bildt. Kvinna till Kvinna tilldelades väckarklockan av Elin Wägner-sällskapet för sina insatser för kvinnors rättigheter i konflikt-drabbade områden. Enligt tradition lämnar pristagaren klockan vidare till en person som behöver väckas. Väckarklockan lämnades till kanslichef Karin Höglund i Carl Bildts ställe.

”Vi vill påminna utrikesministern om vikten av att träffa kvinnoaktivister i konfliktområden och att även väga in deras perspektiv i säkerhetsanalyser och beslut”, säger Lena Ag generalsekretär Kvinna till Kvinna. En granskning av utrikesministern som Kvinna till Kvinna presenterade visar att Carl Bildt mycket sällan tar upp frågor om kvinnors roll i det fredsbyggande arbetet och kvinnors rättigheter, frågor som betonas i regeringens utrikesdeklaration. För mer info: www.kvinnatillkvinna.se

Tillsammans med väckarklockan överlämnades en inbjudan till ett möte mellan georgiska och ryska kvinnoorganisationer. Mötet hålls i Tbilisi i december och syftar till att förändra fiendebilder och stärka den mellanfolkliga dialogen mellan Georgien och Ryssland.

Elin Wägner-sällskapets prismotivering lyder i sin helhet: *Kvinna till Kvinna tilldelas väckarklockan för dess mångåriga och framgångsrika arbete för att stödja och lyfta fram kvinnors arbete för fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Genom sitt samarbete med lokalt förankrade kvinnoorganisationer,*

som skapar mötesplatser över sociala, kulturella och geografiska gränser i konfliktområden, stärker Kvinna till Kvinna - helt i Elin Wägners anda - kvinnors delaktighet och inflytande, och därmed också en hållbar framtid för både män och kvinnor.

Väckarklockepriset utdelades vid Elin Wägner-sällskapets hösthelg på St Sigfrids folkhögskola i Växjö den 19-20 september. Temat var **Krig och fred – om kvinnors arbete för fred då och nu.**

Rapport från dagarna skickas till alla deltagare och finns på www.elinwagner.se.

Exilens själssmärta

Det var högtidligt på St Sigfrid när Mevlide Dullovi mottog Elin Wägner-sällskapets stipendium en solig förmiddag i november. Alla eleverna var samlade i matsalen, rektor Olle Lindqvist talade, Marianne Enge Swartz läste upp motiveringen samt överlämnade en blomkudd och ett kuvert med 2000 kr och alla var vi lite rörda. Mevlide är 37 år och kom till Sverige för fem år sedan tillsammans med sin man och två små barn. Hon har läst svenska för invandrare på St Sigfrid och arbetar nu som praktikant.

Motiveringen lyder:

Mevlide har skrivit en text som ger röst åt många människors upplevelser idag; att tvingas lämna sitt land och försöka hitta en plats i ett nytt land. Det är en modig och klok text som inte väjer för smärtan utan låter den bli grogrund för förhoppningar om äkta möten mellan kulturer. Mevlides resa börjar i Kosovo och hennes kamp handlar om att både Kosovo och Sverige ska få plats i det nya livet. Och hon vill dra in oss i en kampen. Det låter som en Wägnersk utmaning!

Elin Wägner-sällskapet, Västmannagatan 84, 11326 Stockholm

Postgiro 22 21 27-3

www.elinwagner.se

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mes@comhem.se)

Christina Ekström (info@arteaforlag)

08-30 69 07

0470-61450

Mevlide skriver:

”Exilen har framkallat min själsmärta, smärtan som ingen kan bota. Från det ögonblick då jag gick ner för flygplanets trappor och trampade på den svenska marken har jag haft en stark känsla - en skuldkänsla. Varför kom jag hit? Varför lämnade jag mitt hemland?”

Många frågor utan svar oroade mig i mitt huvud. Jag stod på en tvärgata. En plötsligt sväng för mig. Ett okänt land, ett okänt språk, en okänd kultur, funderade jag. Stor skillnad mellan den som jag lämnade i mitt land och den som jag hittade här. När jag kramade mina barn, rann plötsligt tårarna. Det var en känsla av sorg. Inga ord på mitt språk ingen skoj från nån, ingen hälsning. Hemskt!

Barnen och Gud var min enda tröst. Så började mitt nya liv i ett nytt land. Med många dilemman och rädslor.

Nu har det gått några år, och jag har hunnit att i viss mening, sätta mig in i det svenska samhället. Det är spännande för en människa att leva i två kulturer. Det har hänt mig. Sverige har delat min personlighet. Delen som kämpar inombords för sin kultur och den som försöker att trivas i den svenska kulturen. Varje kultur är vacker på sitt sätt. Man kan vinna mycket i ett annat land men tyvärr, kan man förlora också. Jag har träffat många barn från mitt land som inte kan någonting om albansk kultur. Det är tragiskt. Det är inte barnens fel. Det är föräldrarnas fel. De som har dåligt samvete tycker att det är bättre för deras barn att de ska växa upp i den svenska kulturen. Jag accepterar inte detta.

Det är vår plikt att lära våra barn om vår kultur. Hur kan barnen veta något om sin kultur, och sina traditioner om de inte kan sitt språk. Hur kan barnen veta varifrån de kommer, och vem som är deras farföräldrar om deras föräldrar aldrig har berättat för dem. Jag är inte mot den svenska kulturen förstås. Vi har stora fördelar av Sverige.

Det som jag uppskattar mest i den svenska kulturen är omsorgen om naturen. Svenskarna uttrycker stor förståelse för miljön och djur. Detta skulle jag vilja överföra till mitt folk. Här är vi fria och vi kan praktisera vår kultur, och våra traditioner. Vi är kulturambasadorer tycker jag. Vår mänsklighet, vår varmare själ, respekten för föräldrar och gamla människor, våra fester och våra bedrövelser och ilskan. Vi kan vara en spegel för svenskarna hur det är att leva i två kulturer./ *Mevlide Dullovi*

Wägnersymposium i London

I London samlades 14 oktober ett 40-tal personer, studenter, lärare, översättare och andra intresserade, till ett symposium med rubriken ”Elin Wägner – a Writer for Our Times”. Symposiet organiserades av Sarah Death och Helena Forsås-Scott och ägde rum vid Department of Scandinavian Studies, University College London. Symposiet markerade inte bara 60-årsminnet av Wägners död utan också den första engelska översättningen av *Pennskaftet*, *Penwoman*, gjord av Sarah, plus Helenas *Re-Writing the Script: Gender and Community in Elin Wägner*.

Tack vare generöst ekonomiskt stöd från Carl Otto Werkelid, kulturråd på Svenska ambassaden i London, hade vi kunnat bjuda in två talare från Sverige. Programmet kom därför att utgöras av fyra föredrag som utvecklade lika annorlunda som tankeväckande perspektiv på Wägners verk, plus en avslutande paneldebatt. Helena inledde med att presentera Wägner med fokus på genus, fred och miljö, och Sarah talade om problemen med att översätta *Pennskaftet*, en roman som hon länge hade velat ta itu med men som hon samtidigt var glad att hon hade fått ägna sig åt först som erfaren översättare.

Anna Bohlin från Södertörns högskola, aktuell med avhandlingen *Röstens anatomi* (2008) som förutom Wägners *Silverforsen* behandlar Selma Lagerlöfs Löwensköldtrilogi och Klara Johansons *Tidevarvskåserier*, placerade in Den Nya Kvinnan som är så högaktuell i *Pennskaftet* i ett större sammanhang och relaterade till såväl Charlotte Perkins Gilman och Olive Schreiner som Alexandra Kollontaj och Ellen Key.

Lena Trojer från Blekinge tekniska högskola utvecklade de ekofeministiska perspektiven på Wägners verk och beskrev vilken omvälvning det innebar när hon 1984 mötte Flory Gate: efter att tidigare ha förlitat sig på angloamerikanskt material (t.ex. Rachel Carson, Carolyn Merchant och James Lovelock) upptäckte hon att det fanns en både teoretisk och praktisk grundval att bygga på i Sverige. Det var *Fred med jorden* som Flory Gate rådde Lena att först och främst läsa. Lena visade upp sin fotokopia av ett biblioteks-exemplar, det enda som stod till buds tills den nya utgåvan, med inledning av Flory, kom 1985. Och nu, sa Lena med eftertryck, är det hög tid för en engelsk översättning av *Väckarklocka* – och vi var många som höll med henne.

Den avslutande paneldiskussionen leddes av Kristina Sjögren, som just är klar med en doktorsavhandling om genuskonstruktioner i det moderna genombrottet. Diskussionen drog samman huvudtrådarna samtidigt som den aktualiserade ytterligare frågor, bland annat om genuskonstruktioner och essentialism (som i ekofeminism) hos Wägner.

Efteråt kunde vi fortsätta diskussionerna över ett glas vin. Det var flera som passade på att köpa *Penwoman*, också snart aktuell på en av Helenas kurser. Vi är glada över att symposiet lockade en så stor och blandad publik med så många unga deltagare – och förstås över alla de positiva kommentarer vi har fått till detta försök att aktualisera Elin Wägner en bra bit utanför Sveriges gränser.

Sarah Death och Helena Forsås-Scott

Bokmässan i Örebro

Sonja Andersson, Kerstin Fagerström, Inga Kjellander och jag passade vårt bokbord. Mässan pågick i år hela fredagen och en stor del av lördagen. På fredag kom Birger Schlaug, tyvärr fick han bara nio åhörare i Poesitornet. En del hade svårt att hitta dit. Dessbättre kommer han till pensionärsuniversitetet i januari och talar och han var här tidigare i år hos damernas Concordia, en kvinnlig kulturförening i stan.

Det kom rätt många både äldre och yngre besökare till vårt bord och det blev tillfälle till samtal. En häftig kvinna, tyckte många, hennes idéer behöver spridas idag. Vi sålde slut på vårt lager, men då köpte jag alla fem bokstöden till mina unga släktingar på inrådan av min dotter, som tycker de är urfina. / *Ingrid Brånvall*

Elin Wägner i Helsingfors

På bokmässan i Helsingfors 22-25 oktober hade Kulturrådet en stor monter med egen scen. Detta med anledning av att det var 200 år sedan Sverige skildes från Finland. Artéa förlag var representerade där och hade naturligtvis med sig antologin *Det första fotstegets moder*. På fredagen berättade Christina Ekström kort om Elin Wägners livsverk. Sedan talade hon och författaren Birgitta Boucht Elins stora betydelse under 70-talets feministrörelse i Finland och den stora fredsmarschen. / *Christina Ekström*

"Skriv för Livet" på Lilla Björka

Fem glada amatörer samlas i Berg en ruggig och typisk novemberdag. Det är studiecirkeln "Skriv för Livet" som för dagen bytt ut sin lokal vid Vattentorget i Växjö mot Lilla Björka. Vi kommer ivriga med kaffetermos och bredda smörgåsar. Så tänder vi en eld i öppna spisen och lyssnar på spraket. Orden kommer till oss. De skrivna. Som också får landa i rummet. Vi pratar om Elin. Och också till. Så har vi närmat oss Elin på vårt sätt. Och skrivit andra ord - än i Växjö.

*Gunilla Lindahl
studiecirkelledare - och Bergbo*

Astrid inspirerad av Elin?

I den nya boken "Elin Wägner *Det första fotstegets moder* skriver Lena Törnqvist om likheter och skillnader mellan Elin Wägners "Norrtullsligan" (1908) och Astrid Lindgrens "Kati på Kaptensgatan" (1952). Lena Törnqvist menar att "det är högst sannolikt att Astrid Lindgren /.../ kommit i kontakt med skildringen av kontorsflickornas liv i det tidiga 1900-talet, även om detta inte går att leda i bevis."

Det finns emellertid argument att hitta på annat håll. I Lindgrens debutbok, *Britt-Mari lättar sitt hjärta* (1944), som fick andra pris i Rabén & Sjögrens pristävling om bästa flickbok detta år, finns en textstump som snarare ser ut som plagiat.

I "Norrtullsligan" (kap 1) presenteras huvudpersonen Elisabeth för sina inackorderingskamrater på följande sätt: "Här har ni det troende fruntimret med egna sängkläder, som vi annonserade efter. Jag hoppas stadsbudet kommer med sängkläderna".

I *Britt-Mari lättar sitt hjärta* (10 november) svarar hembiträdet Alida på friarannonser med assistans av 15-åriga Britt-Mari: "Vi svarar på annonser i ett i ett. För tillfället ligger vi i underhandlingar både med 'Troende man med egna sängkläder' och 'En som prövat livet'. Jag håller på honom med sängkläderna, men jag tror att han som prövat livet gjort det djupaste intrycket på Alida."

Ingen kan veta om Lindgren var medveten om "stölden" eller om hon använde en rolig formulering som hon internaliserat utan att minnas var hon först läst det. Men det verkar högst sannolikt att källan är Wägners bok.

Barbro Andersson

Jag går aldrig ensam mer

Jag heter Johanna Wallin och är Ester Wägners barnbarnsbarn. Mormor, som jag kallade henne när jag var liten (Ester uppnådde den värdiga åldern av 103 och därmed fick jag vara med under de sista åtta åren av hennes liv), hann tyvärr aldrig berätta för mig om sin berömda syster men jag började läsa om och av Elin redan under mitt första tonår. För mig var det en nåd att finna denna människa som jag betraktar som en tvillingsjäl, och för första gången känna igen mig i någon av mina släktingar. Elins tankar påminde så mycket om mina egna och hon blev med åren min främsta förebild och inspirationskälla.

Under högstadietiden skrev jag en uppsats om henne, på gymnasiet höll jag en lektion om hennes liv och verk för mina klasskamrater. Jag läste alla hennes böcker och allt jag kunde komma över som skrivit om henne. När jag förtvivlar över tillståndet i världen och min egen maktlöshet, och det gör jag ofta, vänder jag mig till Elin som med sin kloka, uppfordrande blick säger mig: "Seså flicka lilla, ge inte upp!"

Elin har kort sagt ständigt funnits vid min sida och jag tror, hur förmätet det än må låta, att hon nu ler i sin himmel när min debutbok ges ut. Boken heter *Jag går aldrig ensam mer* (Ruin förlag, 2009) och handlar om det första året jag tillbringade i det ockuperade palestinska området, bland annat som observatör och rapportör av de kränkningar av mänskliga rättigheter och folkrätten som ockupationsmakten begår varje dag i Palestina. / *Johanna Wallin*

Björnen och fiolspelaren

I mars har en ny opera premiär i Sofia kyrka i Stockholm, mycket tack vare producenten Torsten Dalins hängivna arbete. Tonsättning Lennart Westman och libretto EW-medlemmen Lilian Goldberg. Den handlar om en björn och en fiolspelare och temat är längtan efter kunskap. Se www.bjornenochfiolspelaren.se för info.

Vad händer 2010?

Pennskaftet 100 år – och kommer att i Anita Königs gestalt framträda på många platser. I november dök Pennskaftet upp på Svenska

Akademien vid Elin Wägner- och Harry Martinsonsällskapets möte ”Samsyn och framtidssyn”. Pennskaftet var också med på De litterära sällskapens kryssning i november. Småskriften 2009 handlar förstås om *Pennskaftet*. Extra kopior kan beställas genom info@arteaforlag.se.

Tel. 0470-61450. Pris 50 kr + porto.

Ny citatbok planeras. Maila dina favoritcitater till mes@comhem.se. Skriv av exakt och ange källa!

21 mars firar De litterära sällskapen (DELS) 20-årsjubileum i Börssalen på Svenska Akademien. Det blir ett storartat program där bland annat Pennskaftet framträder. Program på hemsidan.

24 mars visas stumfilmen *Norrtullsligan* från 1921, där Inga Tidblad gör en av sina första filmroller, på Cinemateket i Stockholm i Senioruniversitetets filmserie (Marianne inleder). Filmen kan ses av alla med Cinematek-kort.

15 maj årsmöte i Berg. Intresserad av att delta i styrelsearbetet? Tala med Ing-Marie Sundling, tel. 0470-10901.

Sommaren 2010. Intresserad av att vara värdinna på Lilla Björka? Du får fritt boende mot att du pysslar med hus och trädgård och tar hand om besökare. Kontakta Marianne!

Läs om sommaren 2009 på Lilla Björka på hemsidan. Där berättar några av årets värdinnor om sina upplevelser.

Kvinnan, freden och miljön

Distanskurs om Elin Wägners författarskap (LI1521) erbjuds också sommaren 2010. Kursen ger en grundläggande orientering om ett omfattande författarskap. Där ingår några av de mest centrala romanerna men också andra texter där Elin Wägner framträder som samhällsdebattör, historiker och biografiförfattare.

Mer information www.student.vxu.se.

Helena talar om Selma

Lyssna på Helena Forsås-Scott när hon föreläser om Selma Lagerlöf ”The power of Lagerlöf”. www.ucl.ac.uk/lhl/

NÄSTA NUMMER AV BERGSLUFT kommer i april och innehåller kallelse till årsmötet den 15 maj. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser **senast 1 mars**